

2021-12-17
Dnr 2020:5655
1 (7)

Hagfors kommun
jenny.dahlin@edu.hagfors.se
Älvstrandsgymnasiet
carina.ek-stenmark@edu.hagfors.se

Kvalitetsgranskning av det strategiska arbetet med lärares kompetensutveckling

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i det strategiska kompetensutvecklingsarbete som genomförs på gymnasieskolor och vuxenutbildningsenheter med utbildning på gymnasial nivå, i syfte att höja kvaliteten i undervisningen. Granskningen inkluderar även en bedömning av huvudmannens styrning och stöd i fråga om kompetensutvecklingsarbetet i dessa skolformer. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår ifrån finns bifogad sist i beslutet. Granskningen omfattar kompetensutveckling som genomförts under de senaste två åren.

Skolinspektionen fattar i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Totalt cirka 30 slumpvis utvalda skolenheter ingår i granskningen, varav cirka 15 tillhör gymnasieskolan och cirka 15 tillhör vuxenutbildningen. Denna granskning avser Älvstrandsgymnasiet (skolenhetskod 72127035). Huvudman för skolan är Hagfors kommun. På skolenheten arbetar 12 behöriga lärare och 11 obehörig lärare, fördelade på 10,7 heltidstjänster. Skolinspektionen har genomfört två enskilda intervjuer med lärare, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolenhetens rektor och en intervju med en representant för huvudmannen. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 16 och 17 november 2021 av utredarna Hanaa Filali och Therese Jakobsson. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolorna som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under våren 2022.

Skolinspektionens beslut

I granskningen ingår två områden; skolans och huvudmannens arbete. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Skolinspektionen bedömer att skolan i hög utsträckning har ett strategiskt arbete med lärares kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen i hög utsträckning stödjer och främjar lärarnas deltagande i relevanta kompetensutvecklingsinsatser.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar och rekommendationer.

Skolans strategiska arbete kring kompetensutveckling

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till:

- val av kompetensutveckling
- syfte och mål med kompetensutveckling
- stöd till lärarna i samband med kompetensutveckling
- utvärdering av genomförd kompetensutveckling
- att främja kunskapsspridning inom skolan i samband med kompetensutveckling.

Valet av kompetensutveckling utgår från identifierade behov

Granskningen visar att valet av skolgemensam kompetensutveckling utgår från identifierade behov som finns på skolenheten. I intervjuer framkommer att rektorn använder flera metoder för att skapa sig en bild av utvecklingsbehoven. Som exempel utgår rektorn från elevernas kunskapsresultat och enkäter som årligen besvaras av lärare och elever. Genom analyser av underlagen har skolan kunnat se ett behov av att utveckla fler verktyg för att undervisa flerspråkiga elever, därför har samtliga lärare på skolan deltagit i insatsen "Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt" (SKUA). Insatsen och arbetet leds av SKUA-utvecklare och förstelärare på skolan. Vidare visar granskningen att skolan har ett utvecklingsteam bestående av rektorn, elevhälsan, utvecklingsledare och förstelärare och som bland annat arbetar med att identifiera behov av utvecklingsarbete på skolan.

I intervjuer framkommer däremot en delad bild av möjligheterna för lärarna att individuellt delta i kompetensutvecklingsinsatser. Några lärare beskriver att det generellt är svårt att få individuella insatser beviljade av rektorn samtidigt som andra lärare säger att de i regel får delta individuellt i de insatser som de har behov av. Lärarna säger att den skolgemensamma kompetensutvecklingen upptar en stor del av den tid som finns avsatt för kompetensutveckling och att det därför kan vara svårt att hinna med individuella insatser. Rektorn ger också en bild av att den skolgemensamma kompetensutvecklingen tar tid. Samtidigt säger rektorn att det är ett medvetet val att prioritera gemensamma insatser och att dessa genomförs kollegialt eftersom det enligt forskning är ett arbetssätt som ger mest effekt.

Det finns syften och mål med kompetensutvecklingen

Granskningen visar att det finns tydligt formulerade syften och konkreta mål med den kompetensutveckling som bedrivs, såväl den skolgemensamma som den individuella. Kompetensutvecklingen i SKUA har exempelvis haft som syfte att göra undervisningen mer tillgänglig för eleverna, bland annat genom att använda både visuella och muntliga genomgångar. Lärarna beskriver exempelvis att de använder bilder i sina genomgångar och att eleverna även får ta del av genomgångarna skriftligen. Vidare framkommer i intervjuer exempel på när huvudman, rektorn och ett utvecklingsteam tagit fram förändringslogiker, ett verktyg som används för att bland annat synliggöra syfte och mål med en insats, för visst utvecklingsarbete där kompetensutveckling ingår. När det gäller lärarnas individuella kompetensutveckling finns exempel på när lärare enskilt formulerat syfte och mål i de insatser som de deltagit i och som de sedan kommunicerat till rektorn inför sitt deltagande.

Rektorn skapar förutsättningar och ger stöd till lärarna för genomförande av kompetensutvecklingen

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för den skolgemensamma kompetensutvecklingen, bland annat genom att avsätta tid och resurser i form av förstelärare och SKUA-utvecklare som ansvarar för planering och genomförande. I intervjuer framgår att det även avsätts tid för lärares egen planering och reflektion mellan de gemensamma utbildningstillfällena. Därtill har det i den skolgemensamma kompetensutvecklingen ingått moment där lärarna enskilt prövat nya metoder i undervisningen som de sedan diskuterat gemensamt med kollegiet.

I intervjuer med lärarna framkommer emellertid att den individuella kompetensutvecklingen till stor del är upp till lärarna att på egen hand planera, genomföra och omsätta i undervisningen. Såväl rektorn som lärarna beskriver att det finns en förväntan om att påtala om ytterligare stöd behövs, men att lärarna inte har sett behov av det. För att ytterligare höja kvaliteten i arbetet kan rektorn mer strukturerat undersöka om det finns tillräckliga förutsättningar för lärarna att genomgå individuell kompetensutveckling. Det kan exempelvis handla om stöd till lärarna i både deltagande i insatserna och när de nyvunna kunskaperna ska omsättas i undervisningen. Genom att regelbundet undersöka och följa upp förutsättningarna kan rektorn ge ett mer aktivt stöd när så behövs och främja att kompetensutvecklingen ger bestående genomslag i undervisningen.

Kompetensutvecklingsinsatserna följs upp och utvärderas på flera sätt

Granskningen visar att rektor följer upp och utvärderar kompetensutvecklingsinsatser på flera olika sätt och med fokus på hur undervisningen utvecklats. Av intervjuerna framgår att den skolgemensamma kompetensutvecklingen löpande följs upp och utvärderas genom återkommande enkäter till lärare och elever. Som exempel uppger lärarna att de fått svara på frågor om hur de upplevt att SKUA-utbildningarna förändrat deras undervisning och vad de sett behov av att arbeta mer med. Även eleverna har fått svara på frågor om hur de upplevt stödet från lärarna, utifrån den kompetensutveckling lärarna deltagit i inom ramen för SKUA-arbetet. Enkätfrågorna till eleverna har skickats vid ett flertal tillfällen och det har därför varit möjligt för skolan att identifiera en positiv förändring i elevernas upplevelser. Därtill har rektorn genomfört lektionsbesök för att särskilt följa upp lärarnas arbete med SKUA. Efter lektionsbesöken har lärarna fått återkoppling, dels direkt efter besöket, dels i samband med medarbetarsamtalet. Medarbetarsamtalet lyfter såväl rektorn som lärarna också som ett viktigt forum där kompetensutvecklingen följs upp av rektorn.

Kunskaper från kompetensutveckling sprids mellan lärare

Granskningen visar att kunskaper från kompetensutveckling sprids mellan lärarna. Rektor och lärarna beskriver att den tid som finns avsatt för skolgemensam kompetensutveckling även används till att diskutera och utbyta erfarenheter mellan varandra. Lärarna betonar att den kunskapsspridning som sker vid de gemensamma utbildningstillfällen i huvudsak fokuserar på pedagogiska och didaktiska frågor som har relevans för hela kollegiet. För att sprida ämnesspecifika kunskaper och erfarenheter använder sig lärarna av träffar i respektive ämnesgrupp.

Huvudmannens arbete för att främja kompetensutveckling

Här bedöms kvaliteten i huvudmannens arbete i förhållande till:

- stöd och styrning av kompetensutvecklingen
- att ge förutsättningar som möjliggör deltagande i relevant kompetensutveckling.

Huvudmannen ger stöd i arbetet med kompetensutveckling

Granskningen visar att huvudmannen stödjer utvecklingsarbetet som bedrivs på skolan, vilket innefattar kompetensutveckling. Bland annat träffas huvudmannen och rektorn i regelbundna ledningsgruppsmöten där även övriga rektorer i kommunen deltar. I intervjun med rektorn framkommer att ledningsgruppen diskuterar utvecklingsbehov som kan finnas på skolorna mot bakgrund av elevernas kunskapsresultat. I ledningsgruppen deltar också en utvecklingsstrateg som finns på huvudmannanivå. Utvecklingsstrategen

2021-12-17
Dnr 2020:5655
5 (7)

arbetar bland annat med att stödja rektorerna i att samordna, planera, genomföra och utvärdera kompetensutvecklingsarbetet på skolorna.

Huvudmannen ger skolan förutsättningar att delta i kompetensutveckling

Granskningen visar att huvudmannen skapar förutsättningar för arbetet med kompetensutveckling av skolans lärare. Som exempel har huvudmannen beslutat om och skapat förutsättningar för skolans lärare att delta i ett flertal kommunövergripande kompetensutvecklingsinsatser, däribland SKUA. Huvudmannen har även en så kallad studiepolicy som bland annat innebär att skolans lärare kan studera med viss bibehållen lön. Studiepolicyen kan nyttjas av skolans lärare för att exempelvis delta i en utbildning som rektorn bedömer är relevant för skolverksamheten. Därutöver avsätter huvudmannen ekonomiska medel för respektive skolenhet att använda till kompetensutveckling. Huvudmannen har även samarbeten med exempelvis Karlstads universitet och med Regionalt utbildningscentrum (RUC). I intervjun med huvudmannen framkommer att huvudmannen kan önska särskilda utbildningar och insatser som RUC sedan utvecklar och gör tillgängliga för lärarna i kommunen. Ett exempel som huvudmannen uppger är att kommunens förstelärare deltagit i insatsen "Skola för framgång", en insats som huvudmannen efterfrågade och RUC utvecklade. Huvudmannen följer även upp arbetet med kompetensutveckling på skolan, dels genom det systematiska kvalitetsarbetet, dels genom enkäter som skickas till lärare och elever. Lärarna får bland annat svara på frågor om resultatet och effekterna av insatserna som genomförs på skolan, exempelvis SKUA.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

Beslutet har fattats av Ylva Gunnars, beslutsfattare.

I den slutliga handläggningen har även Hanaa Filali, föredragande och Therese Jakobson, utredare medverkat.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 34 §

Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

2 kap. 9 § första stycket

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräckligt kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

Förarbeten

Av förarbetena (prop. 2009/10:165, s. 282) framgår bland annat att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling. Det närmare innehållet i kompetensutvecklingen är emellertid enligt regeringens uppfattning främst en fråga för de professionella i förskolan och skolan att besluta om. Kompetensutveckling ska bygga på en kontinuerlig analys av behoven i förskolan och skolan och hos den enskilde förskolläraren eller läraren.

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Gy11), bilaga

Av följande avsnitt framgår bland annat följande.

2.6. Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

2021-12-17
Dnr 2020:5655
7 (7)

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier.

Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), bilaga

Av följande avsnitt framgår bland annat följande.

2.4. Rektorns ansvar

Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektor ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektor ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser,
- lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- verksamhetens arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- lärare, studie- och yrkesvägledare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap, samt att lära av varandra för att utveckla verksamheten,
- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier.